

POMIĘDZY

МІЖ

МЕЖДУ

BETWEEN

ZWISCHEN

ENTRE

2022

NR 2 (5)

**POLONISTYCZNO-UKRAINOZNAWCZE
STUDIA NAUKOWE**

REDAKCJA NAUKOWA

AGNIESZKA MATUSIAK

wydawnictwo
adam marszałek

WYDAWNICTWO NAUKOWE
GRADO

 HELVETICA
PUBLISHING HOUSE

 CENTER
for Ukrainian and European
Scientific Cooperation

SPIS TREŚCI

Agnieszka Matusiak

WSTĘP	9
-------------	---

ANALIZY – INTERPRETACJE – REWIZJE

WYZWANIA WSPÓŁCZESNOŚCI: PSYCHOLOGIA, EDUKACJA

Світлана Бужинська, Кирило Кривошей

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗВО	15
--	----

Олександра Матвійчук, Оксана Краєва

АПРОБАЦІЯ ТРЕНІНГОВОЇ ПРОГРАМИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІДЛІТКІВ	25
--	----

Олександр Федорков

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ГАРМОНІЗАЦІЯ МОЛОДІ У ПОЛІТИЧНОМУ ЧАСО-ПРОСТОРИ	33
---	----

Tymofii Demchuk

SYSTEMIC MODEL OF THE FORMATION OF THE IMAGE OF A TEACHER OF HIGHER EDUCATION	41
--	----

Alla Klochko

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF INNOVATIVE MANAGEMENT STYLES OF MANAGERS OF EDUCATIONAL ORGANIZATIONS, SELECTED BY THE CRITERION “TEAMWORK IN THE ORGANIZATION”	49
--	----

Nataliia Koshel

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF MEANING-MAKING IN ADULTHOOD AND THE FORMATION OF MEANINGS IN THE CRISIS AND TRANSITIONAL PERIOD IN HUMAN DEVELOPMENT	55
---	----

Антоніна Мельничук

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СИНДРОМУ ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ Н. ПЕЗЕШКІАНА	65
---	----

Інна Гресько

Я-КОНЦЕПЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДО ЗДОРОВ'Я: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	75
---	----

Мар'яна Горенко

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ ОПЕРАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ	83
---	----

WOJNA

Тетяна Храбан

ЖІНКА В АРМІЇ: ГЕНДЕРНА СТЕРЕОТИПІЗАЦІЯ У ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	93
--	----

Марія Лугова

ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРИНСТВА ТА ДИТИНСТВА У ПЕРІОД ВІЙНИ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	107
--	-----

ŚRODKI MASOWEGO PRZEKAZU

Катерина Мілютина, Надія Садівнича

МЕМИ ЯК СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ ВІЙНИ	119
---	-----

Oleh Dzholos

THE LEGAL FRAMEWORK OF THE IMPLEMENTATION OF COMMUNITY MEDIA IN UKRAINE	127
--	-----

VARIA

Agnieszka Matusiak

WROCŁAWSKIE SPOTKANIA Z UKRAIŃSKĄ
DRAMATURGIĄ 139

TABLE OF CONTENTS

Agnieszka Matusiak

INTRODUCTION	9
--------------------	---

ANALYSES – INTERPRETATIONS – REVISIONS

CHALLENGES OF THE CONTEMPORARY: PSYCHOLOGY, EDUCATION

Svitlana Buzhynska, Kyrylo Kryvoshei

PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF EXISTENT DETERMINATION IN PEDAGOGICAL EDUCATORS	15
--	----

Oleksandra Matviichuk, Oksana Kraieva

APPROBATION OF THE TRAINING PROGRAM FOR THE FORMATION OF PERSONAL IDENTITY OF ADOLESCENTS	25
---	----

Oleksandr Fedorkov

SOCIO-PSYCHOLOGICAL HARMONIZATION OF YOUTH IN POLITICAL TIME-SPACE	33
---	----

Tymofii Demchuk

SYSTEMIC MODEL OF THE FORMATION OF THE IMAGE OF A TEACHER OF HIGHER EDUCATION	41
--	----

Alla Klochko

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF INNOVATIVE MANAGEMENT STYLES OF MANAGERS OF EDUCATIONAL ORGANIZATIONS, SELECTED BY THE CRITERION “TEAMWORK IN THE ORGANIZATION”	49
--	----

Nataliia Koshel

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF MEANING-MAKING IN ADULTHOOD AND THE FORMATION OF MEANINGS IN THE CRISIS AND TRANSITIONAL PERIOD IN HUMAN DEVELOPMENT	55
---	----

Antonina Melnychuk

DYNAMICS OF BURNOUT SYNDROME DEVELOPMENT OF SOCIONOMIC PROFILE PROFESSIONALS THROUGH THE PRISM OF POSITIVE PSYCHOTHERAPY BY NOSSRAT PESECHKIAN	65
---	----

Inna Hresko

SELF-CONCEPT AS A FACTOR OF FORMING THE PERSON’S HEALTH ATTITUDE: EMPIRICAL RESEARCH	75
--	----

Mariana Gorenko

GENDER FEATURES OF THE FORMATION OF THE OPERATIONAL COMPONENT OF READINESS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL CAREERS	83
--	----

WAR

Tetyana Khraban

WOMAN IN THE ARMY: GENDER STEREOTYPING IN THE MILITARY-PROFESSIONAL ENVIRONMENT	93
--	----

Mariia Luhova

PROBLEMS OF MOTHERHOOD AND CHILDHOOD DURING THE WAR: SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS	107
---	-----

MASS MEDIA

Katherine Milutina, Nadiia Sadivnycha

WARTIME MEMES AS A COPING STRATEGY	119
--	-----

Oleh Dzholos

THE LEGAL FRAMEWORK OF THE IMPLEMENTATION OF COMMUNITY MEDIA IN UKRAINE	127
--	-----

VARIA

Agnieszka Matusiak

WROCLAW MEETINGS WITH UKRAINIAN

DRAMATURGY 139

Світлана Бужинська

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, <https://orcid.org/0000-0002-5103-0053> svetlanakh314@gmail.com

Кирило Кривошей

студент магістратури психолого-педагогічного факультету, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради <https://orcid.org/0000-0002-9163-9891> kirill.krivoshiy@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗВО

Анотація: У статті розкрито актуальність дослідження та визначено його мету. Висвітлено досвід вітчизняних та зарубіжних вчених, який дозволив стверджувати, що дане питання є недостатньо вивченим. Наголошується, що проблема вивчення екзистенційної визначеності в студентському віці потребує особливої уваги, оскільки проблема сенсу життя та його місця у світі є стрижнем, що забезпечує гармонійний розвиток здобувача освіти. Відповідно розроблено теоретичний огляд проблеми сенсу життя, способу життя людини, що передбачає досягнення особистісної автентичності, тобто цілісної реалізації особистості, що виявляється в її ментальності. Розкрито поняття «екзистенційна визначеність», «суб'єктивне благополуччя», «емоційний інтелект». Визначено комплекс методів дослідження. Встановлено, що екзистенційна визначеність практично за всіма шкалами екзистенційності має середні показники, шкала «Самотрансцендентність» має високі показники. Доведено, що більшість респондентів показали середні та низькі результати EQ. Встановлено, що суб'єктивне самопочуття респондентів коливається від високого рівня до середнього. Кореляційний аналіз результатів дослідження дозволив зробити висновок, що чим вищим є рівень екзистенційної визначеності, тим вищим є рівень емоційного інтелекту та

суб'єктивного благополуччя, тобто існує пряма взаємозалежність. За результатами дослідження надані практичні рекомендації з формування відповідних компетентностей та зроблений акцент на розвитку емоційного інтелекту здобувачів освіти, зокрема запропоновані вправи та завдання для підвищення рівня емоційного інтелекту і набуття практичних навичок ідентифікації емоцій та навичок афективної регуляції. Також, запропоновані арт-терапевтичні засоби розвитку, використання яких дозволяє оволодіти навичками психічної саморегуляції, що впливає не лише на підвищення емоційного інтелекту, а й на екзистенціалізм та суб'єктивне самопочуття.

Зроблено висновок про пряму залежність між екзистенційною визначеністю, емоційним інтелектом та суб'єктивним благополуччям, що говорить про те, що екзистенційна визначеність впливає на формування світогляду здобувачів освіти педагогічного ЗВО. Дослідження екзистенційної визначеності в умовах кризи розглядається як дослідницька перспектива.

Ключові слова: студентський вік, екзистенційна психологія, світогляд, самопочуття, кореляційний аналіз, розвиток емоційного інтелекту.

Svitlana Buzhynska

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council
<https://orcid.org/0000-0002-5103-0053>
svetlanakh314@gmail.com

Kyrylo Kryvoshei

Master Student at the Faculty of Psychology and Pedagogy, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council
<https://orcid.org/0000-0002-9163-9891>
kirill.krivoshey@gmail.com

PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF EXISTENT DETERMINATION IN PEDAGOGICAL EDUCATORS

Summary: The article reveals the relevance of the study and defines its purpose. The experience of domestic and foreign scientists is highlighted, which allowed us to say that this issue is insufficiently studied. It is emphasized that the problem of studying existential certainty in student age needs special attention, because the problem of the meaning of life and its place in the world is the core that ensures the harmonious development of the learner. Accordingly, a theoretical overview of the problem of the meaning of life, the way of life of man, which involves the achievement of personal authenticity, ie the holistic realization of the individual, which is manifested in his mentality. The concepts of «existential certainty», «subjective well-being», «emotional intelligence» are revealed. A set of research methods is determined. It is established that the existential certainty on almost all scales of existentiality has average indicators, the scale «Self-transcendence» has high indicators. It is proved that the majority of respondents showed medium and low EQ results. It was found that the subjective well-being of respondents varies from high to medium. Correlation analysis of the results of the study concluded that the higher the level of existential certainty, the higher the level of

emotional intelligence and subjective well-being, ie there is a direct interdependence. According to the results of the study, practical recommendations for the formation of relevant competencies and emphasis on the development of emotional intelligence of students, including exercises and tasks to improve emotional intelligence and acquire practical skills to identify emotions and skills of affective regulation. Also, art-therapeutic means of development are offered, the use of which allows to master the skills of mental self-regulation, which affects not only the increase of emotional intelligence, but also existentialism and subjective well-being.

It is concluded that there is a direct relationship between existential certainty, emotional intelligence and subjective well-being, which suggests that existential certainty affects the formation of the worldview of students of pedagogical ZVO. The study of existential certainty in a crisis is seen as a research perspective.

Key words: student age, existential psychology, worldview, well-being, correlation analysis, development of emotional intelligence.

1. Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Феномен сенсу життя є тим актуальним питанням, що бентежить людство протягом усієї історії його існування, адже потреба людини у визначеності картини світу є сильнішою, ніж потреба в істинності цієї картини. Саме тому, екзистенційна психологія має на меті пошук людиною шляхів досягнення особистісної автентичності, тобто життєвого шляху людини та передбачає цілісну та творчу реалізацію, проявляючись

у ментальності особистості, завдяки якій стають можливі значущі для індивіда доленосні рішення, що ведуть до зустрічі з альтернативою між невідомим майбутнім і впорядкованим, добре знайомим минулим (Bychko, 2002; Prykhodko, Yurchenko, 2016). Вагомим же фактором успішного та щасливого життя в суспільстві є феномен емоційного інтелекту, завдяки якому, людина здатна усвідомлювати та аналізувати свої емоційні переживання та переживання оточуючих, а також будувати з ними продуктивні відносини (Maksymenko, 2011; Prykhodko, Yurchenko, 2016).

Суб'єктивне ж благополуччя особистості проявляється через зміст переживання людиною позитивності свого життя, зокрема поняття «щастя», що включає в себе безліч складових, зокрема: взаємодія позитивного і негативного афекту, прагнення до саморозвитку, переживання щастя та позитивних емоцій, прийняття себе, автентичність, автономія, самоактуалізація, актуалізація тощо (Arshava, Nosenko, 2012; Horbal, 2012; Prykhodko, Yurchenko, 2016).

Виходячи з вищезначеного, вбачаємо, що особливої уваги потребує проблема вивчення екзистенційної визначеності саме у студентському віці, адже збагачуючи свій ментальний та соціальний досвід, студент завершує формування свого бачення світу, формує свою індивідуальність, робить свої перші кроки у творчій та професійній діяльності, а значить проблема сенсу життя є для нього як ніколи актуальним питанням. Відповідно, **мета** статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці взаємозв'язку екзистенційної визначеності з емоційним інтелектом та суб'єктивним благополуччям здобувачів освіти педагогічного ЗВО.

2. Виклад основного матеріалу

Аналіз досліджень і публікацій. Для глибшого розуміння щодо означеної проблематики вельми важливим є проаналізувати наукові роботи присвячені вивченню екзистенційних ідей, психологічного благополуччя особистості та емоційного інтелекту. Запинимось докладніше на аналізі зазначених наукових розвідок. Проблема сенсу життя розвивається та не втрачає своєї актуальності. В пошуку відповіді на питання сенсу життя значний вклад зробили філософи-екзистенціалісти, зокрема М. Гайдеггер, К. Ясперс, Г. Марсель, А. Камю, Ж. Сартр, які в своїх творах прагнули збагнути справжні причини драматичної невлаштованості людського життя (Amelchenko, 2011; Yashchuk, 2011). Велика кількість психологічних концепцій перейняли екзистенційні ідеї, що відображено у працях Е. Фромма, Ф. Перлса, К. Хорні, С. Рубінштейна (Bychko, 2002; Yashchuk, 2011). На виникнення екзистенційного напрямку в психології та психотерапії вплинули концепції С. К'ерке-

гора, М. Хайдеггера, Ж. Сартра (Yashchuk, 2011). Аналізуючи наукові розвідки сучасних вчених (Дж. Бьюдженталь, М. Мерло-Понті, Ж. Яшук) можемо стверджувати, що в екзистенціалізмі головним є не людина як статичний набір особистісних якостей, поведінкових паттернів, або психодинамічних механізмів, а особистість як істота, яка постійно виникає, стає, розвивається, а отже – існує (Amelchenko, 2011; Yashchuk, 2011).

Життєвий шлях людини передбачає і пошук шляхів досягнення особистісної автентичності, в реалізації якої беруть участь такі феномени, як «емоційний інтелект» та «психологічне благополуччя особистості». На формування сучасних уявлень про емоційний інтелект вплинули праці Х. Гарднера, який сформував модель «множинного інтелекту», що налічує сім форм інтелекту (Gardner, 2006): вербальний, логіко-математичний, просторовий, музичний, тілесно-кінестетичний, міжособистісний, внутрішньоособистісний. Також, останні роки відзначаються активним науковим дослідженням даного феномену (К. Макссьом, С. Могиляста, С. Подофей), адже саме емоційний інтелект є необхідним фактором самореалізації особистості та досягнення нею високого рівня суб'єктивного благополуччя (Podofei, 2019).

Наукові розвідки щодо проблематики суб'єктивного та психологічного благополуччя знаходимо у працях Е. Дінер, М. Аргайл, Б. Сінгер, М. Селігман, К. Ріфф, Р. Райан, Е. Десі, Д. Леонт'єв, І. Аршава, П. Фесенко. На їх думку, дане поняття базується на суб'єктивній оцінці життя особистості та її змісті переживання щастя, яке детерміноване індивідуальним ставленням людини до себе, до об'єктивної реальності загалом та до окремих її об'єктів зокрема (Arshava, Nosenko, 2012; Horbal, 2012; Oleksandrov, 2009). Евдемоністичний же підхід (А. Уотерман, К. Ріфф, Б. Сінгер, А. Макгрегор, М. Селігман, Р. Райан, Е. Десі) трактує благополуччя в першу чергу з розуміння особистості як істоти, яка спрямована на реалізацію вищих потреб, які мотивують актуалізацію та особистісний розвиток (Maksymenko, 2011). Вимірами же щастя послідовники евдемоністичного підходу вважають наявність у людини цілей в житті, самостійність, автентичність, та потребу в самоактуалізації (Horbal, 2012; Maksymenko, 2011; Oleksandrov, 2009).

Таким чином, аналіз наукових розвідок, дозволив нам стверджувати що проблема екзистенційної визначеності в сучасній психологічній науці є актуальним питанням, проте недостатньо вивченим. Науковці не дійшли до спільної думки стосовно конструкту даного феномену.

Постановка дослідницьких завдань та характеристика комплексу методів дослідження. Виходячи з теоретичного дослідження, нами був зроблений висновок, що студентський вік є надзвичайно важливим періодом у розвитку світогляду, особистісного та професійного визначення, усвідомлення змісту свого існування, комунікативних навичок та багатьох інших важливих аспектів життя актуалізованої особистості. Тому, перед нами стояло завдання експериментально вивчити такі феномени, як екзистенційна визначеність, емоційний інтелект та психологічне благополуччя особистості й дослідити каузальний зв'язок цих феноменів між собою. Враховуючи специфіку мети нашого дослідження, ми орієнтувалися на такі основні теоретичні позиції, що стали основою побудови комплексу методів дослідження:

1. Екзистенційна визначеність виражає осмисленість, зміст й мету людини свого існування, та характеризує як часто людина живе з внутрішньою згодою та відповідальністю за своє життя (Amelchenko, 2011; Bychko, 2002; Prykhodko, Yurchenko, 2016).
2. Емоційний інтелект є сумою гнучких навичок і здібностей людини розпізнавати емоції, розуміти наміри, мотивацію і бажання інших людей і свої власні, а також здатність керувати своїми емоціями та емоціями інших людей з метою вирішення практичних задач (Prykhodko, Yurchenko, 2016).
3. Суб'єктивне благополуччя особистості є інтегральним системним станом людини або групи людей, яке представляє собою складний взаємозв'язок біологічних, ментальних, культурних, соціальних та духовних чинників і відображає сприйняття і оцінку людиною своєї самореалізації з точки зору особистого потенціалу (Prykhodko, Yurchenko, 2016).

Експериментальне дослідження проводилося на базі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної

ради протягом 2021 – 2022 н.р. Загальна кількість досліджуваних – 30 осіб. До складу експериментальної вибірки увійшло 30 студентів віком від 17 до 23 років. До участі в експерименті були залучені здобувачі освіти, що навчаються на різних спеціальностях. У своєму дослідженні ми виходимо з припущення про те, що екзистенційна визначеність студентів матиме безпосередній вплив на рівень їх емоційного інтелекту та суб'єктивного благополуччя зокрема.

Діагностика особливостей екзистенційної визначеності, емоційного інтелекту та суб'єктивного благополуччя у студентському віці здійснювалась за допомогою наступних методик: тест шкала екзистенції А. Ленгле і К. Огlera, тест емоційного інтелекту Люсіна; шкала суб'єктивного благополуччя А. Перуе-Бадю (Halian, 2011). Статистичний аналіз здійснювався за допомогою пакету статистичних програм STATISTICA 10 (Fetisov, 2018).

Аналіз результатів дослідження. Аналіз результатів дослідження включав наступні кроки: розподіл результатів за рівнями, обчислення середнього арифметичного значення та виявлення кореляційних зв'язків за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона.

Провівши діагностування екзистенційної визначеності у здобувачів освіти за допомогою тесту «Шкала екзистенції» А. Ленглі і К. Орглер, нами було отримано наступні результати (Рис. 1).

Рис. 1. Розподіл результатів дослідження за шкалами екзистенції

Аналізуючи результати, що відображені у рис. 1., можна зробити висновок про те, що більшість здобувачів освіти має середні показники за всіма шкалами. Високі показники отримала лише шкала ST(Самотрансценденція) – (10%) опита-

них. Інші шкали не налічують опитаних здобувачів освіти з високим рівнем показників. Також слід зазначити, що шкала G (Сповненість) налічує найбільшу кількість здобувачів освіти з низьким рівнем – (40%). Шкала з найбільшим рівнем середніх показників – SD (самодистанціювання), 83% опитаних мають середній показник за цією шкалою.

Аналіз рівня емоційного інтелекту здобувачів освіти здійснювалось за допомогою опитувальника емоційного інтелекту Люсіна. Аналізуючи шкали емоційного інтелекту, звернемо увагу на те, що найбільшу кількість опитаних з високим рівнем має шкала MEI (Міжособистісний Емоційний Інтелект) – (26,6%), а найбільшу кількість опитаних з низьким рівнем має шкала UE (Управління емоціями) – також (26,6%).

За результатами діагностики рівня суб'єктивного благополуччя за допомогою методики «Шкала суб'єктивного благополуччя» А. Перуе-Бадю можна констатувати, що 40% опитаних мають середній рівень суб'єктивного благополуччя. Лише 23,3% респондентів мають низький рівень суб'єктивного благополуччя, високий рівень суб'єктивного благополуччя має кожен третій студент (36,3%).

Наступним кроком вважаємо за необхідне визначити рівень кореляційних зв'язків між отриманими результатами дослідження за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона.

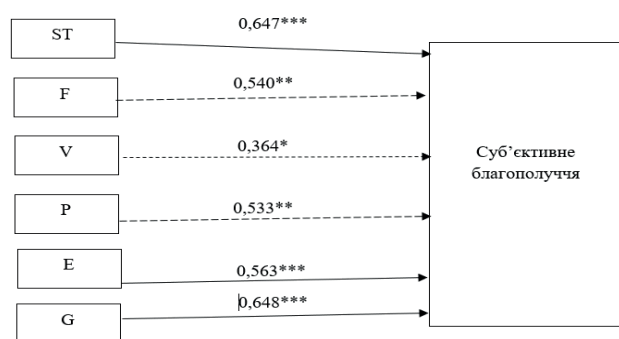

Рис. 2. Кореляційний граф між шкалами екзистенційності та суб'єктивного благополуччя

Примітка: Рівні значущості: $p < 0,05$ при $r \leq 0,3550$; $p < 0,01$ при $r \leq 0,4560$; $p < 0,001$ при $r \leq 0,562$.

Визначаючи кореляційні зв'язки, особливу увагу ми звертали на значимість відмінностей на рівнях $p < 0,001$, який свідчить про дуже сильні кореляційні зв'язки (рівень позначено ***); $p < 0,01$, який позначає сильні кореляційні зв'язки (рівень позначено **) та $p < 0,05$ який виокремлює значимі кореляційні зв'язки (рівень позначено *).

Аналізуючи результати дослідження, що містяться у рисунку 2 бачимо, що майже всі шкали екзистенційності (окрім шкали SD самодистанціювання) мають кореляційні зв'язки із суб'єктивним благополуччям. Значний кореляційний зв'язок наявний між шкалою екзистенційності V (Відповідальність) та суб'єктивним благополуччям ($r = 0,364$). Сильні кореляційні зв'язки помічені між шкалою екзистенційності F (Свобода) і суб'єктивним благополуччям ($r = 0,540$), а також між шкалою екзистенційності P (Персональність) та суб'єктивним благополуччям ($r = 0,553$). Дуже сильний кореляційний зв'язок наявний між шкалою екзистенційності E (Екзистенційність) та суб'єктивним благополуччям ($r = 0,563$), між шкалою екзистенційності ST (Самотрансценденція) та суб'єктивним благополуччям ($r = 0,647$), а також між шкалою G (Сповненість) та суб'єктивним благополуччям ($r = 0,648$). Отримані дані свідчать, що між феноменами екзистенційної визначеності і суб'єктивним благополуччям існує пряма залежність.

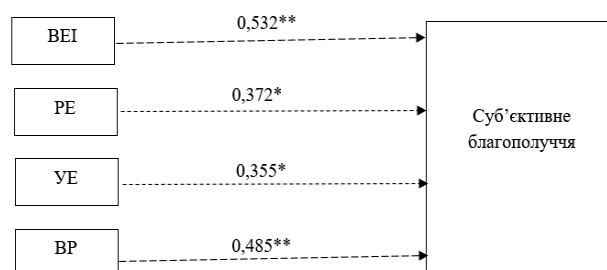

Рис. 3. Кореляційний граф між шкалами EQ та суб'єктивного благополуччя

Примітка: Рівні значущості: $p < 0,05$ при $r \leq 0,3550$; $p < 0,01$ при $r \leq 0,4560$; $p < 0,001$ при $r \leq 0,562$.

Результати взаємозв'язку емоційного інтелекту з рівнем суб'єктивного благополуччя здобувачів освіти педагогічного спрямування відображено у рисунку 3.

Аналізуючи рисунок 3, можемо констатувати, що значний кореляційний зв'язок наявний між шкалою емоційного інтелекту UE (Управління емоціями) та суб'єктивним благополуччям ($r = 0,355$), а також між шкалою емоційного інтелекту PE (Розуміння емоцій) та суб'єктивним благополуччям ($r = 0,372$). Сильний кореляційний

зв'язок наявний між шкалою емоційного інтелекту BEI (Внутрішньоособистісний емоційний інтелект) та суб'єктивним благополуччям ($r = 0,532$), та між субшкалою емоційного інтелекту BP (Розуміння власних емоцій) та суб'єктивним благополуччям ($r = 0,485$). Отримані результати свідчать, що між емоційним інтелектом та суб'єктивним благополуччям існує пряма залежність.

Результати взаємозв'язку екзистенційної визначеності з рівнем розвитку емоційного інтелекту відображено у таблиці 1.

Таблиця 1. Матриця інтеркореляції шкал екзистенційності та емоційного інтелекту

EQ	Екзистенційність						
	SD	ST	F	V	P	E	G
MEI	0,012	0,456**	0,250	0,045	0,347	0,159	0,275
BEI	0,064	0,433*	0,243	0,209	0,405*	0,309	0,393*
PE	0,047	0,564***	0,257	0,067	0,493**	0,199	0,360*
UE	0,038	0,336	0,259	0,177	0,303	0,273	0,333
МП	0,004	0,356*	0,113	0,000	0,228	0,039	0,118
МУ	0,056	0,279	0,197	0,073	0,272	0,150	0,243
BP	0,081	0,425*	0,276	0,222	0,412*	0,307	0,415*
ВУ	0,006	0,334	0,210	0,129	0,261	0,233	0,271
BE	0,002	0,000	0,000	0,027	0,006	0,007	0,002

Примітка: Рівні значущості: $p < 0,05$ при $r \leq 0,3550$; $p < 0,01$ при $r \leq 0,4560$; $p < 0,001$ при $r \leq 0,562$.

Аналізуючи таблицю 1 бачимо, що дуже сильний кореляційний зв'язок наявний між шкалою екзистенційності ST (Самотрансценденція) та шкалою емоційного інтелекту PE (Розуміння емоцій) ($r=0,564$), між шкалою екзистенційності ST (Самотрансценденція) та шкалою емоційного інтелекту MEI (Міжособистісний інтелект) ($r=0,456$). Також сильний кореляційний зв'язок ($r=0,493$) наявний між шкалою екзистенційності P (Персональність) та шкалою емоційного інтелекту PE (Розуміння емоцій). Значний кореляційний зв'язок має шкала екзистенційності ST (Самотрансценденція) зі шкалою емоційного інтелекту BEI (Внутрішньоособистісний інтелект) ($r=0,433$), субшкалою МП (Розуміння чужих емоцій) ($r = 0,356$) та субшкалою BP (Розуміння своїх

емоцій) ($r = 0,425$). Також, значний кореляційний зв'язок є між шкалою екзистенційності G (Сповненість) та шкалами EQBEI (Внутрішньоособистісний інтелект), PE (Розуміння емоцій) і субшкалою BP (Розуміння своїх емоцій) ($r = 0,393$; $r = 0,360$; $r = 0,415$). Між шкалою екзистенційності P (Персональність) зі шкалою EQBEI (Внутрішньоособистісний інтелект, що дорівнює ($r=0,405$) і субшкалою емоційного інтелекту BP (Розуміння своїх емоцій) ($r = 0,412$).

Підсумовуючи результати, що відображено у таблиці 1, з впевненістю можемо стверджувати, що між психологічними феноменами екзистенційної визначеності і емоційним інтелектом існує пряма взаємозалежність, що доведено на статистично значущому рівні.

Таким чином, нами встановлено що екзистенційна визначеність впливає на рівень розвитку емоційного інтелекту та суб'єктивне благополуччя у здобувачів освіти педагогічного ЗВО, що підтверджується кореляційними зв'язками на статистично значущому рівні.

Практичні рекомендації за результатами дослідження. В якості практичних рекомендацій щодо формування світогляду здобувачів освіти зазначимо наступне. На розвиток емоційного інтелекту у здобувачів освіти впливає тісний взаємозв'язок внутрішніх індивідуально-психологічних чинників (особливості нервової системи, характер, інтелектуальні показники) та їх зовнішніх умов існування (соціальне середовище особистості, їх діяльність і процес навчання та інші). Саме тому, на нашу думку, окрім теоретичного ознайомлення здобувачів освіти з аспектами розвитку EQ, не менш важливими та актуальними є практичні вправи та завдання задля підвищення рівня емоційного інтелекту та набуття ними практичних навичок ідентифікації емоцій та навичок афективної регуляції. Дані вправи є продуктивними за умов: по-перше, сформованої готовності особистості до самоусвідомлення, яка ґрунтується на розумінні впливу афективної сфери на життєдіяльність, і самих емоційних переживань як цінностей, та сформованої відповідальності за свої емоційні переживання, свої життєві переконання, внутрішні настанови та екзистенціальні цінності існування; по-друге, за умов володіння особистістю базовою науковою інформацією про закономірності розвитку психологічного світу людини (значення та функції емоцій та почуттів, їх види, причини виникнення, способи управління емоціями, вербальний і невербальний рівень прояву емоцій).

Також, серед ефективних засобів розвитку емоційного інтелекту є арт-терапевтичні засоби. Арт-терапія у роботі зі студентською молоддю є інсайт-орієнтованим методом психологічного впливу, який задовольняє потреби особистості в самоактуалізації, розкритті широкого спектру можливостей, ствердження нею свого унікального способу буття у цьому світі, а також сприяє позбавленню здобувачів освіти від негативного досвіду і переживань, вчить їх надавати соціально-прийнятний та творчий вихід агресії та по-

ступово сприяє розвитку навичкам психічної саморегуляції, що в свою чергу впливає не лише на підвищення рівня EQ, а й на підвищення екзистенційності та суб'єктивного благополуччя (Ilchenko, 2013). Систематична робота над розвитком свого EQ означає перехід до свідомого та активного існування, успішної творчої реалізації та самореалізації.

3. Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отримані у процесі дослідження теоретичні та експериментальні результати дають змогу сформулювати наступні висновки:

1. Теоретичний аналіз наукових підходів феномену екзистенційної визначеності дозволив стверджувати, що основна ціль екзистенційної психології є пошук шляхів досягнення людиною особистісної автентичності, відповідності її існування справжній внутрішній природі, яка передбачає цілісну та творчу самореалізацію індивіда та є проявом особливої якості розуму людини, завдяки якому життєво важливі для особистості рішення стають можливими.
2. Емоційний інтелект є сумою навичок і здібностей здобувача освіти, які полягають у розумінні емоцій інших людей і своїх власних, а також пов'язаний із здатністю впливати на ці емоції. Емоційний інтелект забезпечує управління емоційним станом, підпорядкування емоцій розуму, сприяє самопізнанню і самореалізації через збагачення емоційного і соціального досвіду. Проаналізовано концепції феномену суб'єктивного благополуччя. Встановлено, що суб'єктивне благополуччя є інтегральним системним станом особистості та має вплив на формування автентичної особистості, адже саме у цьому віці відбувається професійне самовизначення, інтелектуальний, особистісний та соціальний розвиток, а також розвиток емоційного інтелекту та екзистенційної визначеності.
3. Встановлено, що екзистенційна визначеність майже за всіма шкалами екзистенційності має середні показники, високі показни-

ки опитувані мають лише за однією шкалою (Самотрансценденція), інші ж шкали не налічують респондентів з високим рівнем показників. Доведено, що більшість респондентів продемонстрували середні та низькі результати емоційного інтелекту. Дослідження суб'єктивного благополуччя показало, що у здобувачів освіти практично в однаковому співвідношенні знаходиться високий та середній рівень суб'єктивного благополуччя, проте низький рівень має теж достатня кількість опитаних. Отримані дані свідчать про необхідність проведення корекційно-розвивальної роботи із здобувачами освіти педагогічного ЗВО.

Кореляційний аналіз результатів дослідження дозволив стверджувати, що чим вищим є рівень екзистенційної визначеності здобувачів освіти, тим вищим є рівень їх емоційного інтелекту та суб'єктивного благополуччя, тобто між цими трьома феноменами існує пряма взаємозалежність.

4. Впровадження практичних рекомендацій з розвитку емоційного інтелекту у здобувачів освіти педагогічного ЗВО, дозволяють не лише позитивно впливати на рівень їх екзистенційності та суб'єктивного благополуччя, а й стимулює формування внутрішньої свободи, самоповаги, впевненості в собі, а також позитивного ставлення до себе, свого життя та оточення.

Таким чином, гіпотеза про те, що екзистенційна визначеність має вплив на формування світогляду здобувачів освіти педагогічного ЗВО підтверджується кореляційними зв'язками на статистично значущому рівні. Тобто між екзистенційною визначеністю, емоційним інтелектом та суб'єктивним благополуччям існує прямий взаємозв'язок.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розширенні уявлень щодо особливостей прояву екзистенційної визначеності у кризових умовах.

Література:

1. Амелеченко Н. Екзистенціалізм. *Політична енциклопедія* / ред.: Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. Київ, 2011. с. 236.
2. Аршава І. Ф., Носенко Д. В. Суб'єктивне благополуччя і його індивідуально-психологічні та особистісні кореляти. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Педагогіка і психологія*. 2012. Т. 20, вип. 18. С. 3–9.
3. Бичко І. Екзистенціалізм. *Філософський енциклопедичний словник* / ред.: В. І. Шинкарук та ін. Київ, 2002. 742 с.
4. Галян. І. М. Психодіагностика: навч. посіб. 2-ге вид., стереотип. Київ: Академвидав, 2011. 464 с. (Серія «Альма-матер»).
5. Горбаль І. С. Відчуття суб'єктивного благополуччя як передумова та втілення психологічного здоров'я особистості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. Серія психологічна* / за ред.: М. М. Цимбалюк. Львів, 2012. Вип. 2 (2). С. 293-303.
6. Ільченко І. С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с.
7. Максименко С. Д. Методологічні проблеми психології особистості у сучасному вимірі. *Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України*. 2011. Вип. 12. С. 3 – 13.
8. Олександров Ю. М. Компоненти благополуччя особистості як прояви та детермінанти психологічного здоров'я. *Вол. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соц. та політичної психології АПН України*. Луцьк, 2009. Вип. 14.
9. Подофей С. О. Емоційний інтелект особистості й особливості його становлення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. №1. 2019. С. 260–265.
10. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навч. посіб., 3-тє вид. Київ: Каравела, 2016. 320 с.
11. Фетісов В. С. Пакет статистичного аналізу даних STATISTICA: навч. посіб. Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2018. 114 с.
12. Ящук Ж. М. Екзистенц-аналітика й алгоритм дослідження екзистенційного зрізу буття особистості в психотерапії. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. №13. 2011. С. 190-197.
13. Gardner H. Multiple intelligences. *New horizons*. New York, NY: Basic Books. 2006.

References:

1. Amelchenko N. (2011). *Ekzystentsializm* [Existentialism]. Yu. Levenets, Yu. Shapoval (red.) *Politychna entsyklopediia* [Political encyclopedia]. Kyiv: Parlamentske vydavnytstvo, p.236. [in Ukrainian]
2. Arshava I. F., Nosenko D. V. (2012). Subiektyvne blahopoluchchia i yoho individualno-psykholohichni ta osobystisni koreliaty [Subjective well-being and its individual psychological and personal correlates]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Ser.: Pedahohika i psykholohiia*, vol. 20, no18, pp. 3 – 9. [in Ukrainian]
3. Bychko I. (2002). *Ekzystentsializm* [Existentialism]. V. I. Shynkaruk (red.) *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv: Abrys, p. 742. [in Ukrainian]
4. Halian. I. M. (2011). *Psykhodiahnostyka: navch. posib. 2-he vyd., stereotyp.* [Psychodiagnostics: textbook. way. 2nd ed., Stereotype]. Kyiv: Akademvydav. [in Ukrainian]
5. Horbal I. S. (2012). Vidchuttia subiektyvnoho blahopoluchchia yak peredumova ta vtilennia psykholohichnoho zdorovia osobystosti [Feelings of subjective well-being as a prerequisite and embodiment of a person's psychological health]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav: Zbirnyk naukovykh prats. Seriia psykholohichna*. M. M. Tsybaliuk (red.), no. 2, pp. 293–303. [in Ukrainian]
6. Ilchenko I. S. (2013). *Art-terapiia: navchalnyi posibnyk dlia studentiv* [Art therapy: a textbook for students]. Uman: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Vizavi». [in Ukrainian]
7. Maksymenko S. D. (2011). Metodolohichni problemy psykholohii osobystosti u suchasnomu vymiri [Methodological problems of personality psychology in the modern dimension]. *Problemy suchasnoi psykholohii: zb. nauk. prats KPNU imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy*, no. 12, pp. 3–13. [in Ukrainian]
8. Oleksandrov Yu. M. (2009). Komponenty blahopoluchchia osobystosti yak proiavy ta determinanty psykholohichnoho zdorovia [Components of personal well-being as manifestations and determinants of psychological health]. *Vol. nats. un-t imeni Lesi Ukrainky, In-t sots. ta politychnoi psykholohii APN Ukrainy*, no. 14. [in Ukrainian]
9. Podofei S. O. (2019). Emotsiinyi intelekt osobystosti y osoblyvosti yoho stanovlennia [Emotional intelligence of the person and features of its formation]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia Psykholohichni nauky*, no. 1, pp. 260 – 265. [in Ukrainian]
10. Prykhodko Yu. O., Yurchenko V. I. (2016). *Psykhologichnyi slovnyk-dovidnyk: Navch. posib., 3-tie vyd.* [Psychological dictionary-reference: Textbook. manual., 3rd ed.]. Kyiv: Karavela. [in Ukrainian]
11. Fetisov V. S. (2018). *Paket statystychnoho analizu danykh STATISTICA: navch. posib.* [STATISTICA statistical data analysis package: textbook. way.]. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. [in Ukrainian]
12. Yashchuk Zh. M. (2011). *Ekzystents-analytika y alhorytm doslidzhennia ekzystentsiinoho zrizu buttia osobystosti v psykhoterapii* [Existential analytics and algorithm for studying the existential slice of personality in psychotherapy]. *Aktualni problemy sotsiologhii, psykholohii, pedahohiky*, no. 13, pp. 190–197. [in Ukrainian]
13. Gardner, H. (2006). *Multiple intelligences: New horizons*. New York, NY: Basic Books. [in USA]